

ROMÂNIA
ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
SECȚIA I CIVILĂ

Încheiere

Dosar nr.

Ședința publică din

- Președinte
- Judecător
- Judecător
- Magistrat-asistent

Ministerul Public a fost reprezentat de din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, Direcția Națională Anticorupție.

S-a luat în examinare recursul declarat de reclamantul împotriva deciziei nr., pronunțate de Curtea de Apel, Secția I civilă.

La apelul nominal, făcut în ședință publică, au lipsit recurentul-reclamant și intimatul-pârât

Procedura de citare este legal îndeplinită.

S-a făcut referatul cauzei de către magistratul-asistent care învederează următoarele: obiectul dosarului – „reparare erori judiciare”; stadiul procesual – recurs; procedura de citare este legal îndeplinită; la data de, prezenta cauză a fost repusă pe rol, pentru ca părțile să își exprime punctele de vedere cu privire la necesitatea sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, în vederea dezlegării de principiu a unor chestiuni de drept ce decurg din interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 539 Cod procedură penală; părțile au fost citate pentru termenul de astăzi cu mențiunea de a depune puncte de vedere cu privire la chestiunile de drept arătate în cuprinsul încheierii de ședință prin care cauza a fost repusă pe rol; la data de, intimatul-pârât a depus punct de vedere prin care a solicitat instanței să dispună sesizarea Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, cu problema de drept evidențiată în cuprinsul încheierii de la termenul de judecată anterior; la data de, recurentul-reclamant a depus punct de vedere prin care a apreciat că este inadmisibilă sesizarea Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept al Înaltei Curți de Casație și Justiție întrucât, în opinia sa, problema a fost tranșată prin Decizia nr. a Curții Constituționale.

Precizează că recurentul-reclamant a solicitat judecarea cauzei în lipsă.

Instanța pune în discuție admisibilitatea sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea modului de interpretare și aplicare a prevederilor art. 539 Cod procedură penală, în raport de efectele Deciziei nr. 136/2021 a Curții Constituționale, formulate din oficiu, respectiv: *În interpretarea și aplicarea prevederilor art. 539 din Codul procedură penală,*

față de efectele Deciziei nr. a Curții Constituționale, în ipoteza unei privări de libertate în cursul unui proces penal finalizat prin soluția definitivă de achitare, fără ca nelegalitatea măsurii privative de libertate să fi fost stabilită în conformitate cu RIL nr., soluția de achitare este suficientă prin ea însăși pentru acordarea de despăgubiri persoanei private de libertate și, ulterior, achitate?

În acest context, „caracterul injust/nedrept al măsurilor privative de libertate”, respectiv „netemeinicia acuzației în materie penală” constituie criterii autonome care dau dreptul persoanei în cauză la repararea pagubei și care extind sfera de aplicare a dispozițiilor art. 539 din Codul de procedură penală?

Reprezentantul Ministerului Public arată că, din cuprinsul încheierii de ședință de la termenul anterior, se deduce că Înalta Curte a considerat necesară punerea în discuție a sesizării Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, reținând, în principal, existența unor raportări diferite a acestei problematici de drept, atât în cuprinsul considerentelor deciziei recurate în cauză, cât și în motivele de recurs formulate.

Prin raportare la obiectul cauzei și la cerințele prevăzute în art. 519 Cod procedură civilă, apreciază că nu sunt îndeplinite condițiile pentru sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, întrucât decizia instanței de control constituțional nu a făcut altceva decât să întărească modalitatea în care a fost interpretat art. 539 Cod procedură penală, ca o procedură în sine, prin decizia pronunțată în recursul în interesul legii nr., în sensul în care se are în vedere existența hotărârii definitive de achitare.

Susține că hotărârea Înaltei Curți de Casație și Justiție la care a făcut anterior trimitere s-a referit la caracterul nelegal al măsurii preventive, ce urmează a fi analizat, iar prin hotărârea nr. a Curții Constituționale, prin interpretarea soluției legislative, s-a adăugat sintagma „caracterul nedrept al măsurilor privative de libertate”.

Concluzionând, arată că instanța de judecată investită cu soluționarea unei astfel de cereri are în atributul său interpretarea și aplicarea legii, raportat la aceste două soluții pronunțate – în recurs în interesul legii și în decizia Curții Constituționale –, prin raportare la o hotărâre definitivă de achitare.

Susține că instanța de judecată este competentă a stabili corelația dintre caracterul nelegal al privării de libertate în raport cu hotărârea de achitare și acel caracter nedrept al privării de libertate la care face referire instanța de control constituțional.

În opinia sa, în acest moment, este suficient pentru tranșarea problemei faptul că hotărârea definitivă de achitare din cauza de față este pronunțată înainte de publicarea Deciziei nr. a Curții Constituționale.

În cazul în care instanța va sesiza Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept cu problema drept pusă în discuție, solicită ca această interpretare să se facă diferențiat în funcție de

momentul la care a intervenit caracterul definitiv al hotărârii de achitare în raport de momentul la care a fost publicată decizia Curții Constituționale în Monitorul Oficial.

Înalta Curte reține cauza în pronunțare cu privire la sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile.

ÎNALTA CURTE,

Analizând lucrările dosarului,

I. Constată admisibilitatea sesizării, în conformitate cu prevederile art. 519 Cod procedură civilă, motivat de următoarele:

1). Completul de judecată din cadrul Înaltei Curți ce a formulat prezenta sesizare este investit cu soluționarea unui recurs declarat de reclamant într-o cauză al cărei obiect îl constituie pretenția îndreptată împotriva de acordare a unor despăgubiri pentru repararea prejudiciului moral cauzat prin privarea sa de libertate în cursul unui proces penal finalizat cu soluția de achitare.

Cererea de chemare în judecată a fost întemeiată pe dispozițiile art. 539 din Codul de procedură penală.

Prin urmare, **acest complet soluționează cauza în ultimă instanță**, pronunțând o hotărâre definitivă, conform art. 634 alin. (1) pct. 5 Cod procedură civilă.

2). În soluționarea recursului cu care Înalta Curte este investită **s-a ivit o chestiune de drept de care depinde soluționarea pe fond a căii de atac**, anume lămurirea modului de interpretare a dispozițiilor art. 539 din Codul de procedură penală, ulterior pronunțării și publicării Deciziei Curții Constituționale nr. (Monitorul Oficial nr.).

Decizia Curții Constituționale produce efecte juridice și în litigiile pendinte la data publicării sale în Monitorul Oficial, precum în cauză (procesul fiind început în anul 2019), iar, pe de altă parte, prin decizia de apel recurată în cauză s-a dat o anumită interpretare textului de lege, care a fost contestată prin motivele de recurs.

Chestiunea de drept este **una veritabilă și serioasă**, întrucât după pronunțarea Deciziei Curții Constituționale nr., legiuitorul nu a intervenit în intervalul de 45 de zile de la publicarea acesteia pentru a pune în acord dispozițiile art. 539 din Codul de procedură penală cu efectele acestei decizii interpretative a instanței constituționale, astfel cum prevede art. 147 alin. (1) din Constituția României și art. 31 alin. (3) din Legea nr. privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale.

Această omisiune sau întârziere a legiuitorului, în practica judiciară generează dificultăți de soluționare a unor cauze în care temeiul de drept incident este reprezentat de art. 539 din Codul de procedură penală, în contextul existenței anterioare a Deciziei nr., pronunțate de Înalta Curte de

Casație și Justiție – Completul competent să judece recursul în interesul legii (publicat în Monitorul Oficial nr.), astfel cum se va detalia în expunerea punctului de vedere al completului de judecată.

3). Chestiunea de drept este nouă, întrucât din consultarea jurisprudenței Înaltei Curți de Casație și Justiție (Secția I civilă), la data prezentei sesizări, nu a fost identificată o practică judiciară consistentă și consolidată prin care să se fi dat o dezlegare chestiunii de drept sesizate.

Examenul jurisprudențial efectuat a relevat că, la nivelul Secției I civile a Înaltei Curți, s-au pronunțat până în prezent doar două decizii în care s-a făcut referire la dezlegările instanței constituționale date prin Decizia nr., anume decizia civilă nr., pronunțată în dosar nr. și decizia nr., pronunțată în dosar nr.; de asemenea, a mai fost identificată și o singură altă decizie în care s-a dispus o soluție de casare cu trimitere spre rejudecare la instanța de apel – decizia civilă nr. 1....., pronunțată în dosar nr. -, motivul casării fiind acela al necesității analizării de către instanța de apel a incidenței în cauză a efectelor Deciziei Curții Constituționale nr.

Drept urmare, numărul redus de hotărâri pronunțate indică faptul că nu s-a dezvoltat o anumită practică judiciară în legătură cu chestiunea de drept a cărei lămurire se solicită, fiind necesară o dezlegare cu caracter obligatoriu a chestiunii de drept, în scopul prevenirii apariției unei practici neunitare la nivelul instanței supreme.

4). Asupra chestiunii de drept ce formează obiectul prezentei sesizări, Înalta Curte de Casație și Justiție nu a statuat printr-o altă decizie obligatorie, pronunțată în cadrul mecanismelor de unificare.

Chestiunea de drept semnalată **nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare**, conform evidențelor Înaltei Curți de Casație și Justiție, consultate astăzi,

II. Expunerea succintă a procesului:

1. Obiectul cauzei:

Prin *cererea* înregistrată pe rolul Tribunalului, Secția I civilă, sub nr., reclamantul a chemat în judecată pe pârâțul, solicitând instanței, în temeiul dispozițiilor art. 539 Cod procedură penală raportate la cele ale art. 540 alin. (2) Cod procedură penală, obligarea pârâțului la plata sumei de lei, reprezentând prejudiciul moral cauzat prin arestarea nelegală, precum și obligarea pârâțului la plata cheltuielilor de judecată ocazionate de prezentul proces.

Pârâțul a formulat *întâmpinare*, prin care a invocat excepția prescripției dreptului material la acțiune în ceea ce privește acordarea daunelor morale pentru privarea reclamantului de libertate, excepția inadmisibilității cererii de chemare în judecată, iar, pe fond, a solicitat respingerea acțiunii ca neîntemeiate.

Reclamantul a formulat *răspuns la întâmpinare*, prin care a solicitat respingerea excepțiilor și, pe fond, admiterea acțiunii.

2. Sentința pronunțată de Tribunalul, Secția I civilă:

Prin sentința civilă nr., Tribunalul, Secția I civilă a respins acțiunea ca neîntemeiată.

3. Decizia pronunțată de Curtea de Apel Secția I civilă:

Prin decizia civilă nr., Curtea de Apel, Secția I civilă a respins ca nefondat apelul declarat de reclamantul împotriva sentinței civile nr., pronunțate de Tribunalul, Secția I civilă, în contradictoriu cu intimatul-pârât

În esență, instanța de apel, în analiza criticii apelantului-reclamant vizând greșita aplicare de către tribunal a dispozițiilor art. 539 din Codul de procedură penală, a reținut că în analiza constituționalității acestei norme a fost pronunțată Decizia Curții Constituționale nr., publicată în Monitorul Oficial al României nr., prin care s-a constatat că soluția legislativă din cuprinsul art. 539 din Codul de procedură penală care exclude dreptul la repararea pagubei în cazul privării de libertate dispuse în cursul procesului penal soluționat prin clasare, conform art. 16 alin. (1) lit. a) – d) din Codul de procedură penală sau achitare, este neconstituțională.

Reținând efectul deciziilor Curții Constituționale stabilit prin dispozițiile art. 147 alin. (1) și (4) din Constituție, curtea de apel, a reținut că:

”Decizia nr. a instanței constituționale este general obligatorie de la data publicării ei în Monitorul Oficial al României (.....) și are putere numai pentru viitor, ceea ce înseamnă că, la momentul pronunțării prezentei decizii din apel, *dispozițiile art. 539 din Codul de procedură penală*, dispoziții pe care și-a întemeiat în principal cererea de chemare în judecată apelantul-reclamant *și-au încetat efectele juridice*, având în vedere că în intervalul de 45 de zile de la publicarea deciziei Curții Constituționale în Monitorul Oficial al României din data de, Parlamentul nu a pus în acord prevederile constituționale cu dispozițiile Constituției.

Curtea apreciază că, deși dispozițiile legale pe care apelantul reclamant și-a întemeiat în principal cererea de chemare în judecată - dispozițiile art. 539 din Codul de procedură penală - și-au încetat efectele juridice, acțiunea apelantului reclamantului nu poate fi respinsă *de plano* fără a examina în fapt și în drept cererea formulată, cu atât mai mult cu cât sunt încă în vigoare dispozițiile art. 9 alin. (5) din Codul de procedură penală potrivit cu care “*Orice persoană față de care s-a dispus în mod nelegal, în cursul procesului penal, o măsură privativă de libertate are dreptul la repararea pagubei suferite, în condițiile prevăzute de lege.*”

Referitor la stabilirea caracterului nelegal al privării de libertate în urma arestării preventive, nu se poate pronunța decât judecătorul - de drepturi și libertăți sau de cameră preliminară, respectiv instanța de judecată.

Pentru a se naște dreptul la despăgubire, este necesar ca încheierea sau hotărârea pronunțată de judecător să fie definitivă și să constate că măsura a fost luată, prelungită sau menținută cu încălcarea dispozițiilor legale.

Nu se pune problema nelegalității atunci când măsura a fost luată cu respectarea dispozițiilor legale, însă ulterior s-a apreciat că se impune înlocuirea

ei cu o măsură preventivă mai blândă, întrucât *nelegalitatea unei măsuri preventive vizează aspecte ce țin de nerespectarea condițiilor legale de luare, prelungire sau menținere a măsurii respective*.

Caracterul nelegal al privării de libertate *nu rezultă implicit din soluția dispusă de organele judiciare, iar hotărârea judecătorească de achitare, prin ea însăși, nu poate constitui temei al stabilirii caracterului nelegal al măsurii privative de libertate*.

În acest sens, prin Decizia nr., publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr., pronunțată în recurs în interesul legii, Înalta Curte de Casație și Justiție a stabilit că, *în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 539 alin. (2) din Codul de procedură penală, caracterul nelegal al măsurilor preventive privative de libertate trebuie să fie constatat explicit prin actele jurisdicționale prevăzute în cuprinsul textului de lege menționat. În același timp, Înalta Curte a reținut că hotărârea judecătorească de achitare, prin ea însăși, nu poate constitui temei al stabilirii caracterului nelegal al măsurii privative de libertate*.

În sens contrar, prin Decizia nr., Curtea Constituțională a constatat că soluția legislativă din cuprinsul art. 539 din Codul de procedură penală, care *exclue dreptul la repararea pagubei în cazul privării de libertate dispuse în cursul procesului penal soluționat prin clasare*, conform art. 16 alin. (1) lit. a) - d) din Codul de procedură penală, *sau achitare încalcă art. 1 alin. (3), art. 23 alin. (1) și art. 52 alin. (3) teza întâi din Constituție*.

Referitor la autoritatea competentă să constate privarea nelegală de libertate care dă dreptul la repararea pagubei, Curtea Constituțională, în jurisprudența sa, a reținut că art. 539 alin. (2) din Codul de procedură penală condiționează repararea pagubei în cazul privării nelegale de libertate de stabilirea acesteia prin ordonanță a procurorului, prin încheierea definitivă a judecătorului de drepturi și libertăți sau a judecătorului de cameră preliminară, precum și prin încheierea definitivă sau *hotărârea definitivă a instanței de judecată investite cu judecarea cauzei*, după caz.

Această condiționare instituie, în sarcina organelor judiciare anterior referite, o obligație de a se pronunța prin încheieri definitive, conform textului criticat, cu privire la caracterul nelegal al măsurilor preventive privative de libertate dispuse pe parcursul procesului penal, inclusiv în etapele anterioare celei în care se pronunță hotărârea definitivă și care au făcut obiectul controlului pe calea contestației, sau care ar fi putut fi contestate, conform prevederilor art. 204 - 206 din Codul de procedură penală.

De asemenea, *aceasta presupune obligația instanței de judecată care se pronunță prin hotărâre definitivă asupra cauzei de a stabili caracterul nelegal al măsurilor preventive privative de libertate* (Decizia nr.). Curtea a constatat că obligația organelor judiciare, prevăzute la art. 539 alin. (2) din Codul de procedură penală, de a se pronunța, prin hotărârile definitive pe care le pronunță, cu privire la legalitatea măsurilor preventive privative de libertate dispuse pe parcursul procesului penal este în acord cu standardul de protecție

prevăzut la art. 5 din Convenție (paragraful 17). Modalitatea în care organele judiciare enumerate în cuprinsul dispozițiilor art. 539 alin. (2) din Codul de procedură penală își îndeplinesc această obligație nu constituie o problemă de constituționalitate a textului criticat, ci reprezintă un aspect ce vizează interpretarea și aplicarea legii (.....; în același sens, a se vedea și, Decizia nr., și

Prin urmare, conform Curții Constituționale, în ipoteza privării de libertate dispuse în cursul procesului penal soluționat prin clasare, conform art. 16 alin. (1) lit. a) - d) din Codul de procedură penală, sau achitare, *valorificarea dreptului la repararea pagubei în fața instanței civile va avea ca temei respectiva ordonanță de clasare sau hotărâre judecătorească de achitare.*

Or, în litigiul pendinte, încheierile prin care s-a dispus și apoi s-a prelungit măsura arestării preventive au fost contestate de către apelantul reclamant, iar prin încheieri definitive, contestațiile au fost respinse ca neîntemeiate.

Curtea reține că, în ceea ce îl privește pe apelantul reclamant, nici prin încheierile definitive prin care s-a dispus și apoi s-a prelungit măsura arestării sale preventive de către judecătorii de drepturi și libertăți și nici prin încheierea judecătorului de cameră preliminară *nu s-a stabilit caracterul nelegal al privării sale de libertate*, împrejurare care a fost corect stabilită de către prima instanță.”

Prin urmare, instanța de apel a avut în vedere Decizia Curții Constituționale nr. (pronunțată și publicată în cursul judecății în apel), apreciind însă că, în absența intervenției legiuitorului în termenul de 45 de zile de la publicarea deciziei, *dispozițiile art. 539 din Codul de procedură penală și-au încetat efectele juridice*, astfel că a procedat la analizarea cererii pe temeiul prevederilor art. 9 alin. (5) din Codul de procedură penală, normă cu un conținut similar normei de la art. 539 din Codul de procedură penală și în care, de asemenea, se enunță în mod explicit caracterul nelegal al măsurii privative de libertate dispuse în cursul procesului penal, care deschide, în condițiile prevăzute de lege, dreptul persoanei față de care măsura a fost dispusă la repararea pagubei suferite.

Stabilindu-și această premisă de analiză, instanța de apel, mai departe, a procedat la verificarea cerinței *caracterului nelegal al măsurii privative de libertate în raport cu cele statuate în recurs în interesul legii de Înalta Curte de Casație și Justiție prin Decizia nr.*, publicată în Monitorul Oficial al României nr.

Drept urmare, din perspectiva chestiunii de drept ce interesează sesizarea de față, instanța de apel a constatat, prevalându-se de dispozițiile art. 9 alin. (5) din Codul de procedură penală (cu un conținut similar celor de la art. 539 din același cod (și în legătură cu care s-a pronunțat Decizia nr.) că, în cauză, caracterul nelegal al privării de libertate nu rezultă implicit din soluția dispusă de organele judiciare, concluzionând că hotărârea judecătorească de achitare, prin ea însăși, nu poate constitui temei al stabilirii caracterului nelegal al măsurii privative de libertate.

4. Calea de atac exercitată în cauză

Împotriva deciziei civile pronunțate de instanța de apel, a declarat *recurs* reclamantul, susținând incidența motivului de casare reglementat de art. 488 alin. (1) pct. 8 Cod procedură civilă, întrucât, în opinia sa, instanța de apel a făcut o greșită interpretare și aplicare a prevederilor art. 539 Cod procedură penală.

Astfel, precizează că, în motivarea cererii de chemare în judecată, a arătat, în principal, că dosarul, în care a fost arestat preventiv, în faza de urmărire penală, pentru 112 zile, a fost soluționat în etapa fondului prin achitare, în temeiul art. 16 lit. a) Cod procedură penală Ț fapta nu există – și art. 16 lit. b) teza I Cod procedură penală – fapta nu este prevăzută de legea penală; soluția a rămas definitivă prin retragerea apelului de către parchet.

Acțiunea a fost respinsă de către prima instanță, motivat de faptul că nu exista nicio ordonanță, încheiere sau hotărâre judecătorească prin care să se fi constatat în mod expres că ar fi fost arestat nelegal; respingerea acțiunii pentru neîndeplinirea condițiilor prevăzute de art. 539 Cod procedură penală privind caracterul nelegal a făcut inutilă cercetarea temeiniciei pretențiilor sale din cererea introductivă.

Subliniază că, în apelul pe care l-a formulat, a arătat că la soluționarea cauzei trebuie avute în vedere anumite împrejurări care au condus la soluția de achitare, că procurorii care au fost implicați în anchetă sub puși sub învinuire pentru fapte penale săvârșite în legătură cu dosarul în care a fost arestat și, pe fondul cauzei, a cerut instanței de apel să aprecieze asupra cuantumului prejudiciului pe baza probatoriului administrat.

Menționează că apelul a fost respins, motivat de faptul că nu există actul procedural care să ateste că arestarea a fost nelegală.

Recurentul-reclamant apreciază că instanța de apel a făcut o greșită interpretare și aplicare a art. 539 Cod procedură penală, dar și a art. 9 alin. (5) din același act normativ.

Astfel, susține că, în speță, considerentele pentru care s-a adoptat soluția de respingere a apelului sunt prezentate într-o manieră confuză, lipsită de claritate, fiind, totodată, și contradictorii.

Recurentul a mai arătat că, pe parcursul soluționării cauzei, a fost pronunțată și publicată în Monitorul Oficial nr. Decizia nr. a Curții Constituționale a României, prin care s-a constatat faptul că soluția legislativă din cuprinsul art. 539 Cod procedură penală care exclude dreptul la repararea pagubei în cazul privării de libertate dispuse în cursul procesului penal soluționat prin clasare, conform art. 16 alin. (1) lit. a)-d) Cod procedură penală, sau achitare este neconstituțională.

A susținut că instanța de apel, deși a menționat că decizia instanței constituționale are caracter obligatoriu atât în cauzele pendinte cât și în cele viitoare și că temeiul acțiunii nu mai produce efecte juridice, în realitate, curtea de apel i-a reproșat că nu deține niciun act, dintre cele menționate la art. 539 alin. (2) Cod procedură penală, prin care să se fi constatat caracterul nelegal al

arestării sale și că hotărârea de achitare nu îi conferă dreptul de a primi despăgubiri.

Totodată, recurentul a arătat că, în considerentele deciziei evocate, Curtea Constituțională a reținut că principala critică de neconstituționalitate care se desprinde din motivarea excepției¹ se circumscrie determinării sferei dreptului persoanei la repararea pagubei în cazul privării de libertate dispuse în cursul procesului penal; această critică se axează pe faptul că reglementarea însăși a *dreptului la repararea pagubei în concepția art. 539 Cod procedură penală era mult prea restrictivă*, întrucât condiționează acest drept numai de criteriul nelegalității privării de libertate și refuză luarea în considerare a unui criteriu alternativ, cu caracter complinitor, care să valorifice soluția de achitare pronunțată – și, implicit, pe cea de clasare dată conform art. 16 alin. (1) lit. a) - d) Cod procedură penală –, indiferent de modul în care a fost dispusă măsura privativă de libertate în cursul procesului penal, aspect care nu a mai format obiect al analizei Curții Constituționale în coordonatele noul Cod de procedură penală.

În opinia recurentului-reclamant, instanța de apel era obligată să se supună deciziei Curții Constituționale și să excludă, din examenul realizat, orice referire la condițiile prevăzute de art. 539 alin. (2) Cod procedură penală și, drept urmare, la cerința caracterului nelegal al măsurii privative de libertate.

De asemenea, a apreciat că instanța de apel a reținut în mod greșit că, prin Decizia nr. a Curții Constituționale, s-a declarat neconstituțional art. 539 Cod procedură penală în integralitatea sa.

Printr-o altă critică, recurentul-reclamant a invocat faptul că instanța de apel a realizat o interpretare eronată a prevederilor art. 539 și art. 9 alin. (5) din Codul procedură penală cu privire la caracterul nelegal al arestării preventive.

În acest sens, a susținut că instanța de apel nu a ținut seama de faptul că, prin decizia sa, Curtea Constituțională a apreciat, în acest context, că procedura reglementată de art. 539 Cod procedură penală este o procedură specială care derogă de la dreptul comun, în temeiul principiului *specialia generalibus derogant*, reținând că măsurile preventive privative de libertate luate în cursul procesului penal reprezintă o limitare severă/majoră a libertății individuale a persoanei; chiar dacă textul constituțional permite limitarea libertății individuale în scopul bunei desfășurări a procesului penal nu înseamnă că, indiferent de rezultatul acestui proces, atingerea adusă acestei libertăți nu ar trebui reparată – cu alte cuvinte, *deznodământul procesului judiciar trebuie considerat ca fiind un criteriu esențial* pentru compensarea nedreptății suferite de persoana în cauză.

Statul este obligat să recunoască și să garanteze dreptul la despăgubiri ca urmare a unei privări de libertate dispuse în cursul procesului penal, indiferent de temeiul generator al răspunderii sale, respectiv caracterul nedrept sau nelegal al măsurii privative de libertate.

În opinia recurentului-reclamant, diferențierea făcută de instanța de apel sub acest aspect nu este decât una artificială, negând în final dreptul persoanei vătămate la repararea pagubei suferite.

Totodată, recurentul-reclamant a apreciat că instanța de apel a interpretat greșit dispozițiile art. 539 Cod procedură penală raportat la art. 1 alin. (3), art. 23 alin. (1) și art. 52 alin. (3) teza I din Constituție, pronunțând o hotărâre ce contravine Deciziei Curții Constituționale a României nr.

Astfel, arată că instanța de apel, deși redă un fragment al deciziei, relevant sub acest aspect, în realitate, nu a ținut seama de considerentele Deciziei nr., prin care Curtea Constituțională a concluzionat că *soluția legislativă din cuprinsul art. 539 din Codul de procedură penală, care exclude dreptul la repararea pagubei în cazul privării de libertate dispuse în cursul procesului penal soluționat prin clasare, conform art. 16 alin. (1) lit. a) - d) din Codul de procedură penală, sau achitare încalcă art. 1 alin. (3), art. 23 alin. (1) și art. 52 alin. (3) teza întâi din Constituție.*

În opinia recurentului-reclamant, măsura arestării preventive dispuse în intervalul inclusiv, apare ca fiind una nedreaptă, prin raportare la soluția de achitare dispusă, respectiv la considerentele Deciziei Curții Constituționale nr., reținând, pe de o parte, că efectul declarării neconstituționalității textului legal constă în suspendarea aplicării prevederii ce condiționa acordarea despăgubirilor de reținerea caracterului nelegal al măsurii arestării preventive, iar, pe de altă parte, că necesitatea/obligația de a deține un act de constatare a caracterului nelegal nu poate fi reținută ca incidentă în dosarul de față.

Susține că, în cauza dedusă judecării, achitarea a avut ca temei art. 16 alin. (1) lit. a) și b) Cod procedură penală și, deși din considerentele Deciziei nr. rezultă că soluția de neconstituționalitate s-a adoptat tocmai pentru că textul art. 539 contravenea Constituției, instanța de apel îl privează pe recurent de dreptul la acțiune pentru repararea prejudiciilor cauzate de arestarea sa, invocând chiar normele constituționale despre care Curtea arată că apară drepturile fundamentale ale persoanei – dreptul la libertate.

Apreciază că instanța de apel putea și trebuia să constate că în cauză sunt îndeplinite condițiile legale pentru antrenarea răspunderii civile delictuale a statului, răspundere obiectivă, independentă de culpa organelor judiciare implicate în luarea măsurii preventive, în analiza îndeplinirii condițiilor legale pentru antrenarea răspunderii, nemaiimpunându-se analizarea faptei ilicite și săvârșirea ei cu vinovăție, fiind suficient caracterul nedrept al arestării sale în cursul procesului penal finalizat cu soluția de achitare, prin raportare la considerentele deciziei Curții Constituționale.

Cauza a fost înregistrată pe rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția I civilă, sub nr., la data de

5. Întâmpinarea:

Prin *întâmpinarea* formulată, intimatul-pârât a solicitat respingerea recursului ca nefondat.

În esență, arată că, prin Decizia Curții Constituționale nr., instanța de contencios constituțional a constatat că doar dispozițiile art. 539 Cod procedură penală sunt neconstituționale, iar nu și prevederile art. 9 alin. (5) din același cod, ce au un conținut identic.

A subliniat că, este adevărat că deciziile Curții Constituționale sunt obligatorii de la momentul publicării, însă instanța de judecată, în baza rolului activ, trebuie să analizeze procesul sub toate aspectele.

Prin urmare, a susținut că, întrucât dispozițiile art. 9 alin. (5) Cod procedură penală sunt constituționale, în mod corect instanța de apel s-a raportat la aceste prevederi legale, precum și la garanțiile procesuale reglementate de Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

De asemenea, intimatul consideră că instanța de apel în mod corect a avut în vedere și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (*Cauza Nolkenbockhoff contra Germaniei*), prin care Curtea a statuat că nicio clauză din Convenție nu dă acuzatului un drept la reparație pentru detenție provizorie legală, nici chiar în ipoteza închiderii urmăririi penale angajate împotriva persoanei.

Mai învederează și că, așa cum s-a pronunțat și Curtea Europeană a Drepturilor Omului (*Cauza Brogan ș.a. împotriva Regatului Unit*), măsura preventivă poate să nu fie urmată de un act de inculpare și, cu toate acestea, ea să nu fie considerată nelegală; totodată, intimatul a făcut și alte apărări implicând temeiul convențional reprezentat de art. 5 paragraful 1 din Convenția europeană a drepturilor omului, concluzionând că dreptul la libertate și la siguranță prevăzut de art. 5 din Convenție, deși este un drept fundamental și inalienabil, nu are caracter absolut.

6. Procedura derulată în fața Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția I civilă (dosar nr.):

După efectuarea procedurilor de comunicare reglementate de art. 490 alin. (2) Cod procedură civilă, prin rezoluția din data de, în temeiul art. 490 coroborat cu art. 471¹ alin. (6) Cod procedură civilă, în cauză, a fost fixat termen de judecată la data de, cu citarea părților în ședință publică.

La termenul din data de, Înalta Curte a reținut cauza în pronunțare, ulterior dispunând, succesiv, amânarea pronunțării la

Prin încheierea de ședință din data de, Înalta Curte a repus cauza pe rol în vederea dezbaterii necesității sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept cu următoarele întrebări:

În interpretarea și aplicarea prevederilor art. 539 din Codul procedură penală, față de efectele Deciziei nr. a Curții Constituționale, în ipoteza unei privări de libertate în cursul unui proces penal finalizat prin soluția definitivă de achitare, fără ca nelegalitatea măsurii privative de libertate să fi fost stabilită în conformitate cu RIL nr., soluția de achitare este suficientă prin ea însăși pentru acordarea de despăgubiri persoanei private de libertate și, ulterior, achitate?

În acest context, „caracterul injust/nedrept al măsurilor privative de libertate”, respectiv „netemeinicia acuzației în materie penală” constituie criterii autonome care dau dreptul persoanei în cauză la repararea pagubei și care extind sfera de aplicare a dispozițiilor art. 539 din Codul de procedură penală?

Prin încheierea de repunere a cauzei pe rol, s-a stabilit termen de judecată la data de și s-a pus în vedere părților, în temeiul art. 520 Cod procedură civilă, să depună la dosar puncte de vedere cu privire la chestiunile de drept arătate, până la termenul fixat.

III. Punctul de vedere al părților cu privire la dezlegarea problemei de drept:

1. Punctul de vedere al recurentului-reclamant:

Față de considerentele Deciziei nr. a Curții Constituționale, apreciază inadmisibilă sesizarea Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, având în vedere că instanța constituțională a urmărit valorificarea dreptului la despăgubiri, printr-o acțiune întemeiată pe dispozițiile art. 539 Cod procedură penală, pentru orice persoană a cărei vinovăție nu a putut fi dovedită.

Ca atare, arată că sunt relevante paragrafele 37, 38 și 41 ale Deciziei nr. a Curții Constituționale și subliniază că, prin aceasta, deja s-a răspuns chestiunilor de drept invocate, considerentele făcând trimitere explicită la lipsa efectelor pe care le-ar mai putea produce Decizia nr. a Înaltei Curți de Casație și Justiție, în situația în care vinovăția persoanei lipsite de libertate nu a putut fi dovedită în proces, stabilind că o eventuală „condiționare a dreptului la despăgubiri strict de caracterul legal al măsurii privative de libertate este de natură să limiteze sfera de aplicare a dispozițiilor art. 52 alin. (3) teza întâi coroborat cu art. 23 alin. (1) și art. 1 alin. (3) din Constituție, în condițiile în care, în temeiul acestor dispoziții constituționale, și soluția de achitare/clasare dată pe fondul acuzației în materie penală angajează răspunderea statului pentru privarea de libertate” (paragraf 44).

Susține că instanța constituțională a statuat faptul că, în situația unei soluții de achitare, este lipsit de relevanță dacă detenția a fost sau nu legală, rezultatul procesului penal fiind criteriul esențial ce poate fundamenta acțiunea în despăgubiri.

Prin urmare, solicită să se constate că sesizarea Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept este inadmisibilă, având în vedere că soluția, față de problemele de drept ridicate, este deja oferită de Decizia nr. a Curții Constituționale.

2. Punctul de vedere al intimatului-pârât:

Intimatul-pârât solicită să se dispună sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, în vederea pronunțării unei hotărâri prin care să se dea rezolvare chestiunilor de drept reținute de către instanță.

În susținerea poziției exprimate, arată că, prin Decizia nr., Curtea Constituțională a constatat că fiind neconstituționale doar dispozițiile art. 539

Cod procedură penală, iar nu și prevederile art. 9 alin. (5) din Partea generală a aceluiași cod, ce au un conținut identic.

Învederează că, potrivit art. 9 alin. (5) Cod procedură penală: „Orice persoană față de care s-a dispus în mod nelegal, în cursul procesului penal, o măsură privativă de libertate are dreptul la repararea pagubei suferite, în condițiile legii”.

Consideră că soluția de achitare nu este suficientă prin ea însăși pentru acordarea de despăgubiri persoanei care a fost privată de libertate și ulterior achitată, întrucât doar o instanță penală poate constata caracterul nelegal al privării de libertate dispuse în procesul penal; soluția de achitare nu echivalează cu neîndeplinirea condițiilor necesare dispunerii măsurii arestării preventive la momentul la care a fost luată, instanța penală interpretând și aplicând în mod corect prevederile art. 202 alin. (1) Cod procedură penală, care se referă la indicii temeinice din care rezultă suspiciunea rezonabilă că o persoană a săvârșit o infracțiune.

Apreciază că interpretarea și aplicarea prevederilor art. 539 Cod procedură penală, doar în raport de Decizia CCR nr., fără ca nelegalitatea măsurii privative de libertate să fi fost stabilită în conformitate cu Decizia RIL nr., extinde sfera de aplicare a dispozițiilor art. 539 Cod procedură penală, or, instanța constituțională nu are niciun temei, nici în Constituție, nici în Convenție, pentru a sancționa opțiunea legiuitorului; se invocă argumente ce se regăsesc în cuprinsul opiniei separate la Decizia nr. a Curții Constituționale.

IV. Norma de drept ce urmează a fi supusă interpretării în contextul chestiunii de drept sesizate

Art. 539 din Codul de procedură penală

(1) Are dreptul la repararea pagubei și persoana care, în cursul procesului penal, a fost privată nelegal de libertate.

(2) Privarea nelegală de libertate trebuie să fie stabilită, după caz, prin ordonanță a procurorului, prin încheierea definitivă a judecătorului de drepturi și libertăți sau a judecătorului de cameră preliminară, precum și prin încheierea definitivă sau hotărârea definitivă a instanței de judecată investită cu judecarea cauzei.

2. Decizii obligatorii relevante pentru chestiunea de drept dedusă dezlegării.

2.1. *Decizia nr., pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție – Completul competent să judece recursul în interesul legii, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea , nr., prin care s-a stabilit:*

"În interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 539 alin. (2) din Codul de procedură penală, caracterul nelegal al măsurilor preventive privative de libertate trebuie să fie constatat explicit prin actele jurisdicționale prevăzute în cuprinsul acestuia. Hotărârea judecătorească de achitare, prin ea însăși, nu poate constitui temei al stabilirii caracterului nelegal al măsurii privative de libertate."

2.2. Decizia nr. a Curții Constituționale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr., potrivit căreia:

"Admite excepția de neconstituționalitate ridicată de în Dosarul nr. al Tribunalului ... – Secția I civilă și constată că soluția legislativă din cuprinsul art. 539 din Codul de procedură penală care exclude dreptul la repararea pagubei în cazul privării de libertate dispuse în cursul procesului penal soluționat prin clasare, conform art. 16 alin. (1) lit. a) - d) din Codul de procedură penală, sau achitare este neconstituțională."

3. Punctul de vedere al completului de judecată asupra chestiunii de drept sesizate

Astfel cum s-a enunțat la pct. II.6 din prezenta încheiere, se solicită Înaltei Curți de Casație și Justiție – Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept să dea o dezlegare de principiu, următoarelor probleme de drept:

În interpretarea și aplicarea prevederilor art. 539 din Codul de procedură penală, față de efectele Deciziei nr. a Curții Constituționale, în ipoteza unei privări de libertate în cursul unui proces penal finalizat prin soluția definitivă de achitare, fără ca nelegalitatea măsurii privative de libertate să fi fost stabilită în conformitate cu RIL nr., soluția de achitare este suficientă prin ea însăși pentru acordarea de despăgubiri persoanei private de libertate și, ulterior, achitate?

În acest context, „caracterul injust/nedrept al măsurilor privative de libertate”, respectiv „netemeinicia acuzației în materie penală” constituie criterii autonome care dau dreptul persoanei în cauză la repararea pagubei și care extind sfera de aplicare a dispozițiilor art. 539 din Codul de procedură penală?

Chestiunile de drept semnalate presupun, în esență, interpretarea dispozițiilor art. 539 din Codul de procedură penală, în condițiile coexistenței în ordinea juridică actuală atât a dezlegării obligatorii a instanței supreme date prin Decizia nr., pronunțată în recurs în interesul legii, cât și a Deciziei nr., pronunțate de Curtea Constituțională.

Astfel, pentru soluționarea unei cereri prin care se solicită repararea prejudiciului moral de către o persoană care a fost privată de libertate în cursul unui proces penal finalizat cu o hotărâre de achitare, fără ca printr-unul dintre actele jurisdicționale prevăzute de art. 539 alin. (2) din Codul de procedură penală să se fi constatat caracterul nelegal al măsurii privative de libertate, este necesară stabilirea regulilor de drept aplicabile, dar și a interpretărilor oficiale obligatorii date acestor norme și, dacă acestea sunt contrare și în mod concomitent incidente, stabilirea celei prioritar aplicabile.

Cu referire la chestiunea de drept sesizată, se constată că în timp ce prin Decizia nr., pronunțată în recurs în interesul legii s-a stabilit, în interpretarea prevederilor art. 539 din Codul de procedură penală, între altele, că hotărârea judecătorească de achitare, prin ea însăși, nu poate constitui temei al stabilirii caracterului nelegal al măsurii privative de libertate, prin Decizia nr. a Curții Constituționale, s-a stabilit că soluția legislativă din cuprinsul art. 539 din Codul de procedură penală care exclude dreptul la repararea pagubei în cazul privării de libertate dispuse în cursul procesului penal soluționat prin clasare, conform art. 16 alin. (1) lit. a) - d) din Codul de procedură penală, sau achitare este neconstituțională.

Membrii acestui complet de judecată (care nu au întrunit unanimitatea în soluționarea recursului) apreciază că sunt posibile două interpretări, potrivit argumentelor ce succed:

a) *Într-o primă opinie*, se susține că, urmare a pronunțării Deciziei Curții Constituționale nr., decizie interpretativă sau intermediară, însă, general obligatorie, precum deciziile simple sau extreme, chiar în absența intervenției legiuitorului în intervalul celor 45 de zile stabilit de art. 147 alin. (1) din Constituție și de art. 31 alin. (3) din Legea nr., în interpretarea și aplicarea prevederilor art. 539 din Codul de procedură penală, se impune recunoașterea, în favoarea celui vătămat, a dreptului la repararea pagubei, în cazul privării de libertate dispuse în cursul unui proces penal soluționat prin achitare, chiar în condițiile în care privarea de libertate nu a avut caracter nelegal, fiind o privare de libertate numai nedreaptă/injustă sau determinată de o acuzație penală netemeinică, potrivit considerentelor deciziei instanței constituționale.

Terminologic, este de precizat că, *deciziile simple sau extreme* sunt cele prin care se constată neconstituționalitatea integrală sau parțială a unei legi sau ordonanțe, ori prin care se respinge excepția de neconstituționalitate, în timp ce *deciziile interpretative sau intermediare*¹ sunt cele prin care Curtea Constituțională condiționează caracterul constituțional al dispoziției legale supuse controlului, de o anumită interpretare a acesteia; în cel din urmă caz, forța juridică obligatorie deciziei se răsfrânge și asupra interpretării date de Curte, care devine obligatorie.

În același timp, deciziile pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție în recurs în interesul legii sunt obligatorii de la data publicării în Monitorul Oficial al României, potrivit art. 517 alin. (4) din Codul de procedură civilă.²

Dispozițiile art. 539, astfel cum au fost adoptate și inserate de legiuitor în cuprinsul Legii nr. privind Codul de procedură penală, deschideau dreptul persoanei care, în cursul procesului penal, a fost *privată nelegal de libertate*, iar

¹ Pentru semnificația *deciziilor interpretative*, relevată în jurisprudența Curții Constituționale, a se vedea, de exemplu, paragrafele ... din Decizia nr., publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 504 din

² Referitor la raportul dintre sfera de cuprindere a obligativității deciziilor Curții Constituționale și cea a deciziilor pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție în procedura de unificare a practicii judiciare a recursului în interesul legii, a se vedea, de exemplu, Decizia Curții Constituționale nr., publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. ... din ...; iar, în privința obligativității considerentelor deciziilor CCR, a se vedea, de exemplu, Deciziile nr., publicată în Monitorul Oficial al României nr. și Decizia nr., publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 2 din (paragrafele).

caracterul nelegal al privării de libertate trebuie să fie stabilit, după caz, prin ordonanță a procurorului, prin încheierea definitivă a judecătorului de drepturi și libertăți sau a judecătorului de cameră preliminară, precum și prin încheierea definitivă sau hotărârea definitivă a instanței de judecată investită cu judecarea cauzei.

Decizia nr., pronunțată de Înalta Curte în recurs în interesul legii, a unificat practica judiciară, stabilind, în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 539 din Codul de procedură penală, că numai prin actele jurisdicționale prevăzute în cuprinsul normei trebuie constatat explicit caracterul nelegal al măsurilor privative de libertate, deci, nu și prin hotărârea instanței civile investite cu soluționarea unor astfel de cereri de reparare a pagubei cauzate unei persoane private de libertate în mod nelegal.

Prin aceeași decizie, s-a mai statuat că hotărârea judecătorească de achitare, prin ea însăși, nu poate constitui temei al stabilirii caracterului nelegal al măsurii privative de libertate.

Drept urmare, în temeiul prevederilor art. 539 din Codul de procedură penală are vocația la repararea pagubei atât o persoană care a fost condamnată, cât și o persoană care a fost achitată (deci, indiferent de rezultatul procesului penal), *dacă a fost privată de libertate în mod nelegal în cursul procesului penal, condiția impusă de norma invocată fiind aceea a constatării explicite a caracterului nelegal al privării de libertate, prin actele jurisdicționale enunțate în cuprinsul ei* - ordonanță a procurorului, încheiere definitivă a judecătorului de drepturi și libertăți sau a judecătorului, de cameră preliminară, încheiere definitivă sau hotărâre definitivă a instanței de judecată investită cu judecarea cauzei.

Doar hotărârea judecătorească de achitare, în absența constatării caracterului nelegal al privării de libertate în cursul procesului penal ori, mai mult, în condițiile stabilirii caracterului legal al măsurilor privative de libertate, nu deschidea, în temeiul dispoziției legale menționate, un drept la reparații pentru persoana față de care măsura restrictivă de libertate a fost dispusă.

După pronunțarea și publicarea Deciziei nr. a Curții Constituționale [prin care s-a stabilit că soluția legislativă din cuprinsul art. 539 din Codul de procedură penală care exclude dreptul la repararea pagubei în cazul privării de libertate dispuse în cursul procesului penal soluționat prin clasare, conform art.16 alin. (1) lit. a)- d) din Codul de procedură penală, sau achitare este neconstituțională], rezultă că, norma de la art. 539 din Codul de procedură penală va trebui amendată de legiuitor prin includerea în domeniul de aplicare a acesteia și a ipotezei dreptului la repararea pagubei și în favoarea persoanei care în cursul procesului penal finalizat cu soluție de achitare a fost privată de libertate, chiar dacă nu s-a reținut caracterul nelegal al măsurii privative de libertate prin actele jurisdicționale enumerate în cuprinsul ei.

Este de precizat că interpretarea dată de instanța de contencios constituțional prevederilor art. 539 din Codul de procedură penală consacră o protecție juridică superioară pentru dreptului la libertate individuală decât cea

rezultând din standardul minim de protecție a acestei libertăți fundamentale stabilit prin art. 5 paragraful 5 din Convenția europeană a drepturilor omului, protecție juridică extrasă de instanța de contencios constituțional din dispozițiile art. 1 alin. (3), art. 23 alin. (1) și art. 52 alin. (3) teza I din Constituția României (a se vedea, paragrafele 34, 46 și 47 din decizie).

Totodată, dat fiind caracterul obligatoriu al deciziei Curții Constituționale, instanțele judecătorești investite cu soluționarea unor astfel de cereri vor fi ținute să facă aplicarea sensului constituțional dat prin această decizie prevederilor art. 539 din Codul de procedură penală, chiar în ipoteza în care legiuitorul nu a intervenit în intervalul prescris de Constituție și de lege (45 de zile de la publicarea deciziei) și nu a introdus încă în dreptul pozitiv activ soluția legislativă descrisă în considerentele deciziei.

Potrivit *aceste opinii*, răspunsul la ambele întrebări adresate Completului pentru dezlegarea unei chestiuni de drept ar trebui să fie afirmativ, astfel cum reiese din considerentele Deciziei nr. a Curții Constituționale.

Astfel, potrivit *paragrafului 15* din considerentele acesteia, Curtea Constituțională a determinat *obiectul analizei* pe care urma să o realizeze, reținând că are de stabilit ”dacă reglementarea însăși a dreptului la repararea pagubei în concepția art. 539 din Codul de procedură penală *este mult prea restrictivă, întrucât condiționează acest drept numai de criteriul nelegalității privării de libertate și refuză luarea în considerare a unui criteriu alternativ, cu caracter complinitor, care să valorifice soluția de achitare pronunțată – și implicit pe cea de clasare dată conform art. 16 alin. (1) lit. a) - d) din Codul de procedură penală –*, indiferent de modul în care a fost dispusă măsura privativă de libertate în cursul procesului penal, aspect care nu a mai format obiect al analizei Curții Constituționale în coordonatele noului Cod de procedură penală și asupra căruia Curtea urmează a se pronunța prin prezenta decizie.”

Totodată, în *paragraful 25* se stabilește că *problema de drept ce va fi examinată* vizează existența unei măsuri preventive privative de libertate care îndeplinește cerințele de legalitate cuprinse în Codul de procedură penală și art. 5 paragraful 1 lit. c) din Convenția europeană, fiind așadar, dispusă potrivit legii, dar care *devine nedreaptă ca urmare a unei soluții pe fond de respingere a acuzației în materie penală formulate*.

Mai departe, în *paragraful 34* se reține: ”(...) Modul restrictiv în care este redactat art. 539 din Codul de procedură penală exclude angajarea acestei răspunderi, ceea ce înseamnă că încălcarea inviolabilității libertății individuale în cazul antereferit nu este considerat prin lege o faptă ilicită care să angajeze răspunderea delictuală a statului și să poată fi valorificată în fața instanței civile, tocmai pentru că sistemul normativ actual nu califică ipoteza enunțată ca fiind o faptă ilicită. În consecință, Curtea reține că, *deși libertatea individuală a persoanei a fost limitată în cursul procesului penal, limitare care s-a dovedit în final a fi injustă/nedreaptă, persoana în cauză este exclusă de la procedura antereferită, prejudiciul suferit rămânând nereparat. De aceea, revine Curții Constituționale competența să stabilească dacă un asemenea caz de excludere a*

răspunderii statului corespunde exigențelor art. 1 alin.(3), art. 23 alin.(1) și art. 52 alin.(3) teza întâi din Constituție.”

Deznodământul procesului judiciar, netemeinicia acuzației în materie penală și caracterul injust/nedrept al măsurilor preventive privative de libertate sunt indicate (în paragrafele 37 și 38) drept *criterii esențiale* pentru compensarea nedreptății suferite de persoana a cărei libertate individuală a fost limitată în mod sever/major în cursul unui proces penal finalizat cu soluția de clasare sau, după caz, de achitare.

În paragrafele evocate, se arată astfel:

”37. Măsurile preventive privative de libertate luate în cursul procesului penal reprezintă o limitare severă/ majoră a libertății individuale a persoanei. Chiar dacă textul constituțional permite limitarea libertății individuale în scopul bune desfășurări a procesului penal, nu înseamnă că, indiferent de rezultatul acestui proces, atingerea adusă acestei libertăți nu ar trebui reparată. Cu alte cuvinte, *deznodământul procesului judiciar* trebuie considerat ca fiind un criteriu esențial pentru compensarea nedreptății suferite de persoana în cauză. Statul a apelat la o excepție de la principiul inviolabilității libertății individuale în cursul procesului penal pentru a-și realiza una dintre funcțiile sale principale, respectiv apărarea ordinii publice, însă, odată ce a apelat la acest mecanism de excepție, și-a asumat în mod direct răspunderea pentru aplicarea acestuia. Prin urmare, în cazul în care se dovedește, printr-o ordonanță de clasare/hotărâre judecătorească definitivă, că *acuzația în materie penală adusă persoanei este neîntemeiată*, limitările severe aduse libertății individuale a acesteia trebuie să fie compensate. Altfel, inviolabilitatea ar deveni un concept iluzoriu, care ar putea fi nesocotit fără niciun drept la despăgubire ori de câte ori autoritățile statale ar dori acest lucru. Prin urmare, dreptul la despăgubiri nu constituie un instrument juridic de garantare a libertății individuale (circumscriș cazurilor și condițiilor prevăzute de lege), ci de reparare a încălcării acesteia.

38. Dacă pentru o măsură preventivă privativă de libertate luată în condiții nelegale statul datorează despăgubiri, indiferent de rezultatul procesului penal, tocmai pentru că și-a încălcat propriul său sistem normativ, tot astfel și privarea de libertate a unei persoane față de care, analizând fondul acuzației, statul nu reușește să răstoarne prezumția de nevinovăție reclamă un necesar drept la despăgubire. Fiind privată de libertate în considerarea acuzației aduse, *constatarea caracterului neîntemeiat/ neconcordant cu realitatea al acuzației* are ca efect reținerea caracterului injust/ nedrept al măsurilor privative de libertate luate împotriva persoanei în cauză, în cursul procesului penal. Situația relevată indică același grad de severitate a intruziunii în libertatea individuală a persoanei precum ipoteza unei arestări nelegale, neconformă cu normele procedurale, astfel că, în acest caz, dreptul la despăgubiri nu poate fi negat. Nerespectarea unor proceduri legale în luarea măsurii preventive privative de libertate, respectiv *netemeinicia acuzației în materie penală*, acuzație care a determinat luarea măsurii preventive privative de libertate, sunt motive care justifică în aceeași măsură un drept la despăgubire pentru afectarea libertății

individuale, *chiar dacă temeiurile sunt diferite [nelegalitatea măsurii, respectiv netemeinicia acuzației]*. Faptul că *privarea de libertate* se dovedește a fi *injustă și nedreaptă* de abia la sfârșitul procesului penal nu înseamnă că nu a fost *injustă și nedreaptă* chiar la momentul dispunerii ei și că, prin urmare, persoana supusă măsurii nu ar fi fost *nedreptățită*.”

Aceleași criterii precum cele anterior evidențiate se regăsesc și în *paragraful 41* din considerentele aceleiași decizii, din care reiese că aplicarea de către stat a unui mecanism care justifică o derogare permisă de la inviolabilitatea libertății individuale (măsurile privative de libertate), dacă ulterior s-a dovedit că acuzația în materie penală nu a fost aptă să răstoarne prezumția de nevinovăție reprezintă o acțiune ce nu poate fi calificată decât ca o *faptă nejustificată și, în consecință, ilicită, care angajează răspunderea sa delictuală, în temeiul art. 1349 din Codul civil, astfel că, ea trebuie valorizată în procedura specială reglementată de art. 539 din Codul de procedură penală*.

În consecință, *în cadrul acestei opinii*, față de ansamblul considerentelor Deciziei Curții Constituționale nr., se apreciază că soluția de achitare este suficientă, prin ea însăși, pentru a se recunoaște dreptul la repararea pagubei și persoanei care a fost privată de libertate în mod injust și nedrept în cursul procesului penal finalizat cu o soluție de clasare sau achitare, având în vedere că forma restrictivă a conținutului normativ a art. 539 din Codul de procedură penală (care recunoaște un drept la reparație doar în cazul unei privări nelegale de libertate) a fost sancționată prin admiterea excepției de neconstituționalitate.

Într-o astfel de ipoteză, nu este necesară stabilirea nelegalității măsurii privative de libertate în conformitate cu cele statuate prin Decizia nr. pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție – Completul competent să judece recursul în interesul legii, așadar, prin actele jurisdicționale enumerate de art. 539 alin. (2) din Codul de procedură penală (ordonanța procurorului, încheierea definitivă a judecătorului de drepturi și libertăți sau a judecătorului de cameră preliminară ori încheiere definitivă sau hotărâre definitivă a instanței de judecată investită cu judecarea cauzei).

Totodată, *în cadrul acestei opinii*, se apreciază că dezlegarea dată prin Decizia nr. în sensul că ”Hotărârea judecătorească de achitare, prin ea însăși, nu poate constitui temei al stabilirii caracterului nelegal al măsurii privative de libertate” este corespunzătoare formei restrictive a prevederilor art. 539 din Codul de procedură penală, fiind circumscrisă conținutului normativ intrinsec al acestei dispoziții legale în forma avută la data intrării în vigoare.

Drept urmare, dezlegarea dată de instanța supremă a fost aplicabilă până la data publicării Deciziei nr. Curții Constituționale prin care, prin admiterea unei excepții de neconstituționalitate a art. 539 din Codul de procedură penală, însă, după publicarea menționatei decizii, se reclamă, în aplicarea efectelor acesteia, extinderea soluției legislative din art. 539 din Codul de procedură penală (normă căreia i-a fost validată prezumția de validitate, condiționat de interpretarea dată de Curtea Constituțională) și cu privire la persoana care a fost lipsită de libertate în mod injust și nedrept, în cursul unui

proces penal care s-a finalizat cu o soluție de clasare sau achitare, așadar, într-o situație în care acuzația penală a fost netemeinică.

În plus, pe site-ul se regăsește proiectul de lege pentru modificarea și completarea Legii privind Codul de procedură penală, precum și pentru modificarea altor acte normative, iar, din perspectiva celor ce interesează prezenta sesizare, art. 539 din Codul de procedură penală este reconfigurat prin extinderea soluției legislative și în privința persoanei față de care, în cursul procesului penal, s-a dispus o măsură privativă de libertate dacă pentru infracțiunea care a justificat luarea măsurii s-a dispus în temeiul art. 16 alin. (1) lit. a) – d) clasarea sau achitarea; în expunerea de motive a acestui proiect de lege, se face referire la necesitatea punerii în acord a dispozițiilor Codului de procedură penală cu un important număr de decizii ale Curții Constituționale, între care, și Decizia nr.

B) În cea de-a doua opinie, art. 539 din Codul de procedură penală nu asigură, chiar după publicarea în Monitorul Oficial a Deciziei nr. a Curții Constituționale, temeiul legal pentru acordarea de despăgubiri, doar în baza hotărârii penale de achitare, persoanei ce a fost privată de libertate în cursul unui proces penal și, ulterior, achitată.

Această interpretare se susține prin următoarele argumente:

În acord cu prima interpretare a art. 539 din Codul de procedură penală (pct. A din sesizarea de față), Decizia Curții Constituționale nr. nu poate fi calificată decât drept o decizie interpretativă, cât timp art. 539 din Codul de procedură penală, în redactarea actuală, rămâne în fondul activ al legislației, însă una sui – generis, care se îndepărtează de jurisprudența constantă a Curții Constituționale.

Tradițional, deciziile interpretative sunt cele prin care instanța de contencios constituțional, „păstrând textul legal în fondul activ al dreptului, a sancționat interpretarea care a dat valențe de neconstituționalitate acestuia, stabilind interpretarea care face textul compatibil cu dispozițiile Legii fundamentale” (pct. din Decizia nr., cu jurisprudența acolo menționată). Tot astfel, Curtea Constituțională, „în cazul în care un text legal poate genera interpretări diferite, este obligată să intervină ori de câte ori acele interpretări generează încălcări ale prevederilor Legii fundamentale” (pct. 58 din aceeași decizie).

Așadar, în cazul deciziilor interpretative, sancțiunea de drept constituțional se aplică în situația existenței unei anumite interpretări a instanțelor judecătorești, iar interpretarea dată de Curtea Constituțională este menită să asigure constituționalitatea textului.

În cazul de față, însă, prin decizia nr., Curtea Constituțională nu a infirmat semnificația sintagmei „privare nelegală de libertate” din Decizia nr. a Înaltei Curți – Completul competent să judece recursul în interesul legii și, implicit, nici domeniul de aplicare al art. 539 din Codul de procedură penală, care vizează dreptul la repararea pagubei în cazul privării nelegale de libertate.

Dimpotrivă, s-a constatat că reglementarea din art. 539 din Codul de procedură penală corespunde exigențelor art. 5 paragraf 5 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (pct. 31 din Decizia Curții Constituționale nr.).

Mai mult decât atât, în considerentele acestei decizii, s-a făcut în mod neechivoc distincția între „privarea nelegală de libertate” și „privarea injustă/nedreaptă de libertate”, intervenite în cursul unui proces.

Această delimitare nu-și avea rostul dacă s-ar fi intenționat invalidarea deciziei obligatorii a Înaltei Curți, caz în care ar fi fost suficient a se expune o interpretare contrară celei date de către Înalta Curte, pentru a se restabili compatibilitatea textului cu Constituția, în sensul că privarea nelegală de libertate acoperă și ipoteza privării de libertate urmate de achitare, fără ca nelegalitatea măsurii privative de libertate să fi fost stabilită de către instanța penală.

Elementul decisiv în raționamentul juridic ce sprijină soluția adoptată nu rezidă în redefinirea noțiunii de „privare nelegală de libertate”, care păstrează semnificația dată prin decizia obligatorie a Înaltei Curți, ci acesta constă în definirea conceptului de „privare injustă de libertate”, inexistent în reglementarea penală.

Pornind de la interpretarea dată art. 539 din Codul de procedură penală de către Înalta Curte, Curtea Constituțională a sancționat *absența* unei reglementări în sensul recunoașterii dreptului la reparație și în ipoteza privării injuste, constatarea neconstituționalității „soluției legislative care exclude” semnificând necesitatea unei asemenea reglementări.

În acest context, nu se poate reține că, prin Decizia Curții Constituționale nr., a fost sancționată interpretarea care a dat valențe de neconstituționalitate acestuia și a fost stabilită o anumită interpretare care face textul compatibil cu dispozițiile Legii fundamentale și care s-ar impune cu forță juridică obligatorie instanțelor de judecată, chiar în absența unei intervenții legislative ulterioare.

Această decizie reclamă o intervenție legislativă pentru remedierea situației sancționate prin decizia Curții Constituționale, anume omisiunea reglementării ipotezei ce corespunde privării injuste de libertate.

Până la momentul adăugării noii ipoteze normative, validarea de către Curtea Constituțională a domeniului actual de aplicare al art. 539 din Codul de procedură penală, în interpretarea din decizia Înaltei Curți, conduce la concluzia că această normă își produce în continuare efectele, pentru ipotezele avute în vedere de către legiuitor și cu deplina aplicare a deciziilor de unificare jurisprudențială.

O interpretare extensivă a art. 539 din Codul de procedură penală de către instanța civilă investită cu solicitarea de acordare de despăgubiri în ipoteza ce corespunde privării injuste/nedrepte de libertate din Decizia Curții Constituționale nr. ar echivala cu o adăugare la lege, care nu este permisă judecătorului.

În mod evident, s-ar putea pune problema identificării unui alt temei legal pentru acordarea de despăgubiri pentru privarea injustă de libertate, eventual, a dispozițiilor de drept comun referitoare la răspunderea civilă delictuală. Acest aspect, însă, excedează sesizării de față și interesează chiar soluționarea cauzei, depinzând de modul de dezlegare a chestiunii de drept.

În consecință, *în cea de-a doua opinie*, răspunsul la prima întrebare adresată Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, care vizează interpretarea art. 539 din Codul de procedură penală din perspectiva Deciziei Curții Constituționale nr., este negativ.

În acest context, nu ar fi necesar a se răspunde și la cea de-a doua întrebare, care depinde de modul de interpretare a dispozițiilor art. 539 din Codul de procedură penală.

Față de toate considerentele expuse, Înalta Curte, în temeiul art. 519 Cod procedură civilă, va sesiza Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept și va dispune suspendarea judecătii, conform prevederilor art. 520 alin. (2) Cod procedură civilă.

Atașăm sesizării următoarele înscrisuri;

- decizia civilă nr., pronunțată în apel de Curtea de Apel, Secția I civilă, în prezentul dosar;

- motivele de recurs formulate de reclamant împotriva deciziei date în apel;

- deciziile civile nr., nr. și nr. ale Înaltei Curți de Casație și Justiție – Secția I Civilă (practică judiciară).

- expunerea de motive a în susținerea proiectului de lege pentru modificarea și completarea Legii nr. .. privind Codul de procedură penală și a altor acte normative.

- pentru propunerea formulată cu privire la art. 539 din Codul de procedură penală, extras din proiectul de lege pentru modificarea și completarea Legii nr. privind Codul de procedură penală și a altor acte normative, înaintat de, spre aprobare,, la, potrivit adresei de înaintare ce se regăsește pe site-ul ministerului.

**PENTRU ACESTE MOTIVE,
ÎN NUMELE LEGII,
DISPUNE:**

Constată admisibilă sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile cu privire la următoarea chestiune de drept:

În interpretarea și aplicarea prevederilor art. 539 din Codul procedură penală, față de efectele Deciziei nr. a Curții Constituționale, în ipoteza unei privări de libertate în cursul unui proces penal finalizat prin soluția definitivă de achitare, fără ca nelegalitatea măsurii privative de libertate să fi

fost stabilită în conformitate cu , soluția de achitare este suficientă prin ea însăși pentru acordarea de despăgubiri persoanei private de libertate și, ulterior, achitate?

În acest context, „caracterul injust/nedrept al măsurilor privative de libertate”, respectiv „netemeinicia acuzației în materie penală” constituie criterii autonome care dau dreptul persoanei în cauză la repararea pagubei și care extind sfera de aplicare a dispozițiilor art. 539 din Codul de procedură penală?

În temeiul art. 519 Cod procedură civilă, sesizează Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept.

Dispune suspendarea judecării, conform prevederilor art. 520 alin. (2) Cod procedură civilă.

Fără cale de atac.

Pronunțată în ședință publică astăzi,

PREȘEDINTE,

JUDECĂTOR,

JUDECĂTOR,

MAGISTRAT-ASISTENT,

Red. /5 exemplare/.....

Comunicat încheiere la data de:.....

- 1 exemplar recurentului-reclamant

- 1 exemplar intimatului-pârât